

శ్రీరామజయం.

భరతశతకము.

ఆశీర్వాచనము.

తే॥ బాలకులకు దగుననరే ।

బాలకుల విశాలబుద్ధి ప్రచురణగాదే ।

బాలకుల సంతసం బా ।

బాలక వార్ధక్యమగుట భాసిలుజగతిక ॥

మ-రా-రా-శ్రీ

రేబాల పట్టాభిరామరెడ్డి, లక్ష్మీనరసారెడ్డిగార్ల
ద్రవ్యసహాయముచే ముద్రించబడినది.

టంగుటూరి వరదరాజశర్మగారిచే విరచితము.

రిజిష్టరు కాపీరైటు.

స్వతంత్ర ముద్రాణాలయము, నెల్లూరు.

1932

భ ర త శ త క ము.

అవిఘ్నమస్తు

శ్రీవెలయంగా వసుధా
దేవుడు వివిధార్థములనుఁ దేజరిలందాఁ
గావించిన ఖండంబున
కీవసుపుత్తుండవనుచు నెంచితిభరతా॥ ౧

క॥ అథారుడన్నిటికి గణా
నాథుడు నిర్విఘ్న కరుడు నానావిధులన్
బోధించుగాత బాలురుః
మేధానిధులై జగానమెలంగగ భరతా॥ ౨

క॥ అలరున నలరెడు నమ్మయుఁ
దొలియమ్మయుఁ బలుకులమ్మ తోడై యెపుడున్
కలమిని బలిమిని తెలివిని
వెలయింతురు సుగుణులకును వినరాభరతా॥ ౩

క॥ అక్కటగల వస్తువులకు
 దిక్కులుచూడడము హాని తెలియుచున్నె
 చక్కగఁ జేసికొనఁజెం
 పెక్కును నీసుఖము దేశవిస్తము భరతా॥ ౪

క॥ అడకువగల ధీమంతుఁడు
 పుడమిని సర్వజ్ఞుఁడనుచు బుధనుతిగాంచున్
 గడుఁజదివినా తఁడేనిన్
 జెడుగర్వంబందెనేని సిగ్గుము భరతా॥ ౫

క॥ అమ్మవలెఁగుడుపు, నయ్యగఁ
 నిమ్మగు జీవనము సూపు నెయ్యెడనై నన్
 గొమ్మనుమొదలై సర్వా
 ర్థములఁ జదువలను నిత్యధనముర భరతా॥ ౬

క॥ అనవరతము పనిసేయుచు
 దనువుచుగాపాడు మారుతముగతి సుజనుఁ
 డొనరుచు నుపకృతి నెపుడున్
 గనులకుఁడెలియంగఁ బడరుఘనలిల భరతా॥ ౭

క॥ అనుదినము గ్రోతపాఠ
 మ్మును గటచుచు మఱవకుండ మొనసి చదువులో
 గొనవలె గురువుల మన్నన
 గనవలె శుభానమహిమ ఘనుఁడయిభరతా॥ ౮

క॥ అనునైన పలుకుబడియును।

గనసాంపగు వర్తనియతిగలిగి సమస్తా।

వనిలోన వన్నెకెక్కిన।

మనతెగుఁగేరుచ్యమైన మధురము భరతా॥ ౯

క॥ అక్కటగడపంగ దేవుని।

మొక్కుటయే తెలిసిచేయు మోసముగానన్।

నిక్కమగు భక్తిఁగొలచిన।

తక్కువసేయండునీకు దైవము భరతా॥ ౧౦

క॥ అప్పును మూర్ఖుని రాజును।

నిప్పును దొయ్యలిని ఫణిని నెఱనమ్మినచో।

దప్పక సవియే తెచ్చును।

ముప్పును తప్పించుకొనుము ముందుగ భరతా॥ ౧౧

క॥ అసురు లసంతుష్టినిజెడి।

రెనగెడు సంతుష్టినొప్పి రింద్రాద్యమరుల్।

పసగలుగం దుషితఁడనై।

వసుధను సంపుష్టిగొనఁగవలయును భరతా॥ ౧౨

క॥ అందము ధనములు నిలువవు।

యెందును గుణమేకరీతి నెనగునుగానన్।

పొందుము సుగుణలమైత్రిని।

తొందఱపడి విహితులనుచుఁ దొడరకు భరతా॥ ౧౩

క॥ అకటికి దగినకుడుపును।

సీకలిమికిదగిన యుదువు నిను గాపాడు॥

లోకమునఁబొంగి క్రుంగుట।

సీకనులకుఁదేటపడదె నిత్యము భరతా॥ ౧౪

క॥ ఆయువు ధనము బలమ్ములు।

కాయమునకుఁ బొసఁగవలయుఁ గాపునదృష్టి॥

ఆయమున యంగు నిల్పుము।

యేయెడనే నొందుకీర్తి యిమ్ముగభరతా॥ ౧౫

క॥ ఆవంత నీతిచెడి బా।

లా! వంతపయస్సునెల్ల నాకులపఱచు॥

పావొకటితప్పి చివరకు।

గావింపదె వేలతప్పు గణన॥ భరతా॥ ౧౬

క॥ ఆసింపవలెను విద్యల।

తాసింపనేర్చు నిత్యయశమున కిలలో।

గ్రాసము భోగములకు బే।

రాసంబడువాడు కష్టమందును భరతా॥ ౧౭

క॥ ఇనుమునుగైకొని తనకళ।

జొనిపించెడు సూదితొయిచొప్పున వినయా।

వసతునిగని సద్గురుఁడు॥

దనవిద్యనొసంగుచుండు భరతో భరతా॥ ౧౮

క॥ ఇమ్ముగజిన్ నెడువారికి

సొమ్ములగున్ వినయసత్యసూక్తులు బుడమిన్

వమ్మగు బంగరుసొమ్ములు

దుమ్ముకు సరితూగునంచు దోయుముభరతా॥ ౧౯

క॥ ఇయ్యవలె లేనిచానికి

యెయ్యముతో వైరిపోరునిలుపగ వలయున్

గయ్యమునకు గాలూనుట

యెయ్యెడఁగారాదు సుమతి కెన్నగభరతా॥ ౨౦

క॥ ఇందందు దిరుగుమనమున

కందదుపాతంబు చపలమందక చదువన్

పొందుగ పాతంబబ్బును

మందమత్తుల్గారు నరులుమహిలో భరతా॥ ౨౧

క॥ ఈడేరబూను పని విడ

నాడకుమొరువేడ కెంతకై నను నిలుమి

బాడయె నేర్పరితనమగు

గోడిగములనాడు సతఁడు కుజనుఁడు భరతా॥ ౨౨

క॥ ఈడై నదోడు నరయుచు

గూడినఁగడువేడ్క, హీనగుణికూడికయున్

దోడాను పాలకై వడి

గోడొందును మారుగొనము గూడఁగభరతా॥ ౨౩

క॥ అకటికి దగినకుడువును।

నీకలిమికిదగిన యుదువు నిను గాపాడు॥

లోకిమునఁబొంగి క్రుంగుట।

నీకనులకుఁ దేటపడఁదె నిత్యము భరతా॥ ౧౪

క॥ ఆయువు ధనము బలమ్ములు।

కాయమునకుఁ బొసఁగవలయుఁ గాపునదృష్టి॥

ఆయమున యంగు నిల్పుము।

యేయెడనే నొందుకీర్తి యిమ్ముగభరతా॥ ౧౫

క॥ ఆవంత నీతిచెడి బా।

లా! వంతపయస్సునెల్ల నాకులపఱచు॥

పావొకటితప్పి చివరకు।

గావింపదె వేలతప్పు గణన॥ భరతా॥ ౧౬

క॥ ఆసింపవలెను విద్యల।

కాసింపనేర్చు నిత్యయశమున కిలలో।

గ్రాసము భోగములకు బే।

రాసంబడువాడు కష్టమందును భరతా॥ ౧౭

క॥ ఇనుమునుగై కొని తనకళ।

జొనిపించెడు సూదితొయిచొప్పున వినయా।

వనతునిగని సద్గురుఁడు॥

దనవిద్యనొసంగుచుండు భరతో భరతా॥ ౧౮

క॥ ఇమ్ముగజఁ నెడువాడికి

సొమ్ములగున్ వినయసభ్యసూక్తులు బుడమిన్

వమ్మగు బంగరుసొమ్ములు

దుమ్ముకు సరితూగునంచు దోయుముభరతా॥ ౧౯

క॥ ఇయ్యవలె లేనివానికి

కైయ్యముతో వైరిపోరునిలువఁగ వలయున్

గయ్యమునకు గాలూనుట

యెయ్యెడఁగారాదు సుమతి కెన్నగభరతా॥ ౨౦

క॥ ఇందందు దిరుగుమనమున

కందదుపాతంబు చపలమందక చదువన్

పొందుగ పాతంబబ్బను

మందమతుల్గారు నరులుమహిలో భరతా॥ ౨౧

క॥ ఈడేరబూను పని విడ

నాడకుమొరువేడ కెంతకై నను నిలుమి

జాడయె నేర్పరితనమగు

గోడిగములనాడు సతఁడు కుజనుఁడు భరతా॥ ౨౨

క॥ ఈడై నదోడు సరయుచు

గూడినఁగడువేడ్క, హీనగుణకూడికయున్

దోడాను పాలకై వడి

గోడొందును మారుగొనము గూడఁగభరతా॥ ౨౩

క॥ ఈతాకుగుడిసెనైనను।

బ్రీతిగఁదనయార్జనమున వెలసెడు నతఁడే।

నీతిగలవాడు కలుముల।

కాతురపడువాఁడు చింతనలయును భరతా॥ ౨౪

క॥ ఉదయమున మేలుగొనుమా।

పదపడిమద్దినైదుగురుల పదములగనుమా।

పదలక చదువులగొనుమా।

నిదురాహారముల పెంపునిలుపుమ భరతా॥ ౨౫

క॥ ఉడరనిమిత్తము నీచుల।

చదువును సేవయును దల్లిచవత్తి బలెనే।

యొదవించు ననర్థంబుల।

నదమలమతి ధర్మగడన నల్పుము భరతా॥ ౨౬

క॥ ఉత్తముఁడు మేలుగీళ్లకు।

జిత్తమ్మునఁ గలఁగడెగ్గుచే నిగ్గుగనుక॥

దుత్తునియలయ్య రతనము।

కొత్తవికాసముల మెప్పుగొనడే భరతా॥ ౨౭

క॥ ఊపిరి పైచూపులతో।

దీపించుచునుండి మేలిదిటవు సెడంగా।

దోపాడిపోవుగావునఁ।

గాపాడుము తగినవిధులఁ గనుఁగొని భరతా॥ ౨౮

క॥ ఋణశేష శత్రుశేషము।

లఘుమాత్రమున మిగులహాని నొసర్చున్।

ఋణపడవయు ఋణమియమి।

గుణవంతుడనం బ్రసిగ్గి గూర్చుభరతా॥ ౨౯

క॥ ఏరవు విలాసము, రాజుల।

పరిపోషణ కొన్నయశము, బంధులసాయం।

బారుదల నమ్మకములు సు।

సిరములుగా గొన్నయతఁడు సెడునిల భరతా॥ ౩౦

క॥ ఎఱుకే విడికిటిధన మే।

మఱకుము విశ్వంబు సరసిమరు సుజనుడనై।

చిఱుత ప్రియంబున నీ।

గఱచిన నీతులను యెఱుకగాంచును భరతా॥ ౩౧

క॥ ఎక్కువ సిరికై వగచిన।

బెక్కువ దుఃఖములుగలుగుఁ బృథివినఁదనకున్।

దక్కువవారల్పైఁ గడు।

మక్కువతోనుంట దొడ్డమాన్గముభరతా॥ ౩౨

క॥ ఎత్తునరంగున మీటియు।

మెత్తనచే గాంచనంబు మేలిమియయ్యెన్।

విస్తము విద్యయు గల్గియు।

మెత్తనిగొనమున్నగాని మెచ్చరుభరతా॥ ౩౩

క॥ ఎప్పుడుతప్పు కనంబడు|

నప్పుడు సరిదిద్దుకొనుట యసదృశగుఃమా|

ముప్పునగలిగెడు దుఃఖము|

లిప్పుడగాంచెదరు సూరు లెంతయుభరతా॥ 38

క॥ మన లవశ్యమో నీ|

వాపనులనుజేసి కీర్తినందుము లాభ|

ప్రాప్తకమని నీచావళి|

దాపునకుఁ జనగనీకు తగదుర భరతా॥ 39

క॥ ఏమటక తెలివిబెంపుము|

నీమంబు నడంపబోకు నెనరిగురొత్తె|

బ్రేమింపుము భూమాతె|

శ్రీమించు యశంబు సుఖముచేకురు భరతా॥ 3౬

క॥ ఐవచ్చునాటికంటె|

లేవడినాడీవిమేలు లెక్కింపంగ న|

ద్భావంబుతోడ దీనుల|

జవులవీక్షించువాడు సిద్ధుడుభరతా॥ 3౭

క॥ ఒకతరుణుఁబోక పనిగొని|

ప్రకటితముగ దీర్పవలయు భద్రంబదియే|

గకవికలు గలుగఁ బదివను|

లోకతటిబూనంగఁ జేటులొదవును భరతా॥ 3౮

క॥ ఒరులం దనయట్టులగని|

సరసంబులువలికి నుజనసంఘము తోడ౯|

జరియించెనేని యుక్తమ|

చరితుండని మెత్తురతని సరసులు భరతా॥ ౩౯

క॥ ఓడకు మీకష్టమునకు|

వాడకుమీ పరులసొమ్ము వంచనమలి వో|

నాడకుమీ దుర్వ్యయమున|

వీడకుమీ ధర్మమెట్టి వేళనుభరతా॥ ౪౦

క॥ ఒడలున కొంటినవానిని|

గుడువుము మితకాలమునకు కొలదినిరుచుల౯|

బడిచెడకు తిండిపోతుగ|

పుడమిని లఘువుగనుదిను బ్రబుద్ధుడు భరతా॥ ౪౧

క॥ ఒక్కొక్కపని నొక్కతటి|

జక్కగ నెఱవేర్పవలయు జదివెడు పల్ల౯|

జక్కకు మాటల నిదుర౯|

సొక్కకుమీ పగలుకునుక జూడకు భరతా॥ ౪౨

క॥ ఓరుపు నిజముంగనుఁగొను|

నేరపు గౌరవము సుఖమునెలకొన ధరలో|

గూరుపుబనులును దన్నెఱ|

వేరుపు దాలిమినిఁ దార్ప విసరా భరతా॥ ౪౩

క॥ ఔషధము జాడ్యమునకున్ ।

బోషణము శరీరమునకు బుద్ధికి గడుసం ।

తోషమే భూషణమఘనం ।

శోషణమెన్నంగ జడువు శోభరభరతా॥

౪౪

క॥ కదురుంగవ్యములాడెడు ।

నదనంబున గరవులేని సంపదలొదవున్ ।

చదువును సుగుణములుండిన ।

గొడుకని మోదావహంబు గూడును భరతా॥

౪౫

క॥ కనిపెంచుమాత ననువున ।

మనఁజూపెడు పితను, నడతమఱపుచు విద్యన్ ।

మనుజునిజేసెడు గురువున ।

దనువుదుమే ఋణముదీర్చి ధరలోభరతా॥

౪౬

క॥ కడపకుమూరక పొద్దును ।

పడయగరా దొక్కక్షణము బాసినయేనిన్ ।

గడుకొని యరయుచునుండుము ।

బుడమిని సర్వజ్ఞుడనగ బాసగదుభరతా॥

౪౭

క॥ కపటము, గర్వము, లోభం,

బపకారము, దొంగతనము, నాగ్రహపాటున్ ।

విఫలీతభోజనము లివి ।

యెప్పుడైన నమానుషంబు లేన్నంగభరతా॥

౪౮

క॥ కలహంసము, లావులునై ।
 జిలుకలు, ఫలవంతమైన చేనులుగానై ।
 జలిగంపలు, లొడియలునై ।
 వెలయుదుగిల శిష్యులిన్ని విధముల భరతా॥ ౪౯

క॥ కలిమికిలోభము శత్రువు ।
 చెలిమికి వైరంబు కపటశీలముయొందు॥
 తెలివికి గర్వముశత్రువు ।
 చెలునమునకునైరి కుటిలచింతయె భరతా॥ ౫౦

క॥ కలహముగలిగెడు చోటికి ।
 కులహీనులు వెలయునభకు గోతులకడకు॥
 పిలువని పేరంటమునకు ।
 తెలివిగలుగువార లరుగుదేరరు భరతా॥ ౫౧

క॥ కవియగునాతని వ్రాతయు ।
 నవరసములుగులుకు కృత్యము నానాజననం ।
 స్తననీయమైన పాలన ।
 భువిలోన వడయు పరమపూజ్యత భరతా॥ ౫౨

క॥ కనుమాల మతములోదిగి ।
 పసచెడి సత్సంగసుఖము బాయుటయేల ।
 పసగల ఫలముల మెసవక ।
 కనుగాయల కొనరువాడు ఘనుడే భరతా॥ ౫౩

క॥ ఔషధము జాడ్యమునకు॥

బోషణము శరీరమునకు బుద్ధికి గడుసం॥

తోషమే భూషణమఘనం॥

శోషణమెన్నంగ జడువు శోభరభరతా॥ రర

క॥ కదురుంగవ్యములాడెడు॥

నదనంబున గరవులేని సంపదలొదవు॥

చదువును సుగుణములుండిన॥

గొడుకని మోదావహంబు గూడును భరతా॥ రగి

క॥ కనిపెంచుమాత ననువుచ॥

మనఁజూపెడు పితను, నడతమఱపుచు విద్య॥

మనుజునిజేసెడు గురువున॥

దనువుదుమే ఋణముదీర్చి ధరలోభరతా॥ రఁ

క॥ కడపకమూరక పొద్దును॥

పడయగరా దొక్కక్షణము బాసినయేని॥

గడుకొని యరయుచునుండుము॥

బుడమిని సర్వజ్ఞుడనగ బాసగదుభరతా॥ రఁ

క॥ కపటము, గర్వము, లోభం,

బవకారము, దొంగతనము, న్నాగహపాటు॥

విఫలీతభోజనము లివి॥

యెప్పుడైన నమానుషంబు లెన్నంగభరతా॥ రఁ

క॥ కలహంసము, లావులునై ।
 జలుకలు, ఫలవంతమైన చేనులుగానై ।
 జలిగంపలు, లోడియలునై ।
 నెలయుదుగిల శిష్యులిన్ని విధముల భరతా॥ ౪౯

క॥ కలిమికిలోభము శత్రువు ।
 చెలిమికి వైరంబు కపటశీలముయొందు॥
 తెలివికి గర్వముశత్రువు ।
 చెలువమునకువైరి కుటిలచింతయె భరతా॥ ౫౦

క॥ కలహముగలిగెడు చోటికి ।
 కులహీనులు నెలయుసభకు గోతులకడకు॥
 పిలువని పేరంటమునకు ।
 తెలివిగలుగువార లరుగు దేరరు భరతా॥ ౫౧

క॥ కవియగునాతని వ్రాతయు ।
 నవరసములుగులుకు కృత్యము నానాజననం ।
 స్తననీయమైన పాలన ।
 భువిలోన॥ వడయు పరమపూజ్యత భరతా॥ ౫౨

క॥ కసుమాల మతములోదిగి ।
 పసచెడి సత్సంగసుఖము బాయుటయేలా ।
 పసగల ఫలముల మెసవక ।
 కసుగాయల కొసరువాడు ఘనుడే భరతా॥ ౫౩

క॥ కన్నమ్మ కడుపుఁజూచును।

వెన్నుంబిలకించు గొన్న వెలదుక గుణసం।

పన్నత తల్లింగొలుచుచు।

నన్నుతులంగొంచు సతఁడె సరసుఁడు భరతా॥ ౧౪

క॥ స్తూరి మృగముకై వడి।

దుస్తరుఁడగు సీతేశాలి దుష్టులుమూర్ఖుల్।

విస్తరిలుచుండరే శ్వా।

సస్తోమములట్లు జగమునందున భరతా॥ ౧౫

క॥ కాడులు వీడులగుటయు॥

వీడులునంగాడులగుట విపరీతంబే।

తేడులుమాటగ భువిలో।

నాడులుమాటొందుచుంట నైజముభరతా ౧౬

క॥ కారాని వస్తువునకు॥

గోరికపడవలనదెంత కోమలమైన॥

పోరాని చోటికేగకు।

మూరకనే దొటకులిబ్బి యున్నను భరతా॥ ౧౭

క॥ కడువఁగ, ముడువఁగ దొడువఁగ।

గడియింపఁగ నేర్పి పుత్తుఁగని యుబ్బవలె॥

కొడుకున కబ్బరముగదా।

గుడిపిన గడులోటు, జేయఁగూడదె భరతా॥ ౧౮

క॥ గతిలేనివానివలె నీ|

వితరుల జనగూడి వేడనేలా మన భా|

రతభూమిఁబుట్టి సతము|

హితముల గృహించేసి పొందుమివ్వము భరతా॥ ౧౯

క॥ గెలుపుగొనుమింటఁ దొలుత|

వెలుపలగెలుపందవచ్చు వివిధార్థములు|

కులవిద్యనేర్చి పడయుము|

కలిమియు శీలంబుబలము ఘనమోభరతా॥ ౨౦

క॥ గౌరవము సంతలోగొను|

క్రూరులడంబములు మేలుగూర్పంగలవా|

గౌరవమున కిరవై ఘో|

యేరీతిగమేలుగూర్చు నిలలోభరతా॥ ౨౧

క॥ గౌరవములకు వేసంబులు|

మోసమునకు లేనిపోనిముచ్చటలెల్ల|

గాసులకే పాట్లెల్లను|

నాసలకే మూటగట్టుటగురా భరతా॥ ౨౨

క॥ ఘనదర్శనమున నెమలికి|

బెనుపోరాటమున నిలుచుఁబిల్లికి గరువులే|

ఘనుఁ డనువున సుఖముగొను|

జెనట్టియు వెతనొందియోగుఁ జేఁగొనుభరతా॥ ౨౩

క॥ చమవరియాడక మతిచెడు॥

జదువకయే యాటకాయ జడమతియగురా॥

ఎదబలము నొడలిబలముల॥

నొదవించుచు చమవునాట లొప్పగ భరతా॥ ౬౪

క॥ చేతిపనిచేసి బ్రతికెడు॥

నాతఁడె సుచరిత్రుఁ డితరు నాపించుటయే॥

రోతయగుఁగాన గడుబ్ర॥

ఖ్యాతిగజీవింపఁ బనులగఱపుము భరతా॥ ౬౫

క॥ జంకకుమీ సభలోపల॥

బొంకముగా మాటలాడి పొందుముక్తిన్॥

బొంకకుమీ యెప్పట్టున॥

సంకటముల జగులునొసకు సతతము భరతా॥ ౬౬

క॥ టక్కరి యర్థములంపడు॥

నక్కయు సరసాన్నభోజనము గనదిలలో॥

ముక్కోపి తనవిసెందఁడు॥

కుక్కయుఁ గడుపారుగుడుపుఁ గొనునే భరతా॥ ౬౭

క॥ డాయకుము తాగుబోతును॥

డాయకుమాజూదగాని డంబాచారిన్॥

డాయకులోభిని గోపిని॥

డాయకు సోమరిని కడువృథవ్రత భరతా॥ ౬౮

క॥ తడవాగకు మాపడలోఁ

బసువానినెఱింగి తగిననైద్యాదులచే

నొడగుర్పుము సౌఖ్యంబును

పడయుదు విహపరసుఖముల నదలక భరతా॥ ౧౯

క॥ శిష్టలబ్ధుటకన్నను

యొప్పుంగని యెరునిమెచ్చు టుచితవిధంబా

తప్పను దనయెడగన్గొని

గొప్పతనంబంచువాఁడు గుణియగు భరతా॥ 20

క॥ తనయూరి గౌరవంబును

తననాలుకయందు విద్య తనయోచనయు

దనకప్టాఱిత ధనమును

ఘనముగ మనఁజేయు సాధకములిల భరతా॥ 21

క॥ తినవలె దనువుకుఁదగినవి

మనవలె గొలోచితముగ మంచితనమ్ము

గొనవలె దనసీనునదా

జనవలె సందర్భమెఱింగి సరసుఁడు భరతా॥ 22

క॥ తెలివికి గల్పనకార్యము

కలిమికి యువకృతియె తగిన కార్యంబిలలో

బలిమికి సాయముకార్యము

జెలిమికిఁగార్యంబు ప్రేమ చెలువుగ భరతా॥ 23

క॥ తెలివియు, విద్యయు, నక్కటా
బలమును, త్యాగంబు, నొర్పు, పాటును, వెలయు॥
దలకొన దైవబలంబును।
గలసికార్యంబు జయముగానగు భరతా॥ ౭౪

క॥ తొలి చర్చియగ్నిదీప్తికి
మలిబోసం బొడలిబెంపు మాసకచేయు॥
జులకనయగు మాపటిగుడు।
పలరించును తేజమనుచు నరయుము భరతా॥ ౭౫

క॥ ఓండనములేక పెరిగిన।
పండితసుతుఁడైన విద్యవడయడు జెఱకు॥
ఓండకమును ఖండించియు।
బిండిసనేగాదె రసము బిచ్చిలు భరతా॥ ౭౬

క॥ దైవంబొక్కరు డఖిలము।
గావింపను బెంపదుంప గారణమతఁడై।
భావమునఁగానపించును।
ధీనరులకు నెల్లవేళ దెలియఁగ భరతా॥ ౭౭

క॥ ధీరుండా పత్నంపద।
లోరిమితో సైచి సుఖమునొందుచు నుండు॥
గూరములకు నోపండుప।
కారములకుదలనొసంగ గడగును భరతా॥ ౭౮

క॥ నడురేయినై న దీనుని|

గొడవనుదీర్పంగగడిలు గుణవంతుఁడు లో|

బడఁడెనుటి మేలుకొఱుకన్|

గడుదయడన నై జగుణము గావున భరతా॥ ౭౯

క॥ నానాటవృద్ధిబొందెను|

జ్ఞాన మహింసావ్రతంబు సత్యాశ్రయమున్|

మానని సౌజన్యంబును|

నానాలుగు మానవములనం దగు భరతా॥ ౮౦

క॥ నిందింపకు మెవ్వనిని|

నిందఁబడి కుండఁబోకు నిందితులొడన్|

బొందొనరింపకు, నీయెడ|

సందియములు గలుగరాదు, జగమునభరతా॥ ౮౧

క॥ నుడువుల భోగములనుఁజెడ|

గడుబెంపకు కొలదియైన గణనకువచ్చున్|

గడుకొని వివ్యాయశముల|

వడఁబెంచెడువాఁడె మానవఁతుఁడు భరతా॥ ౮౨

క॥ నేరుపుతో మాటాడుము|

కూరిమితో నిరుగుపొరుగుఁగూడి మెలగుమా|

గా రాటునఁ జరియించుము|

సూరులజాడలను గుణముశోభిల భరతా॥ ౮౩

క॥ పలుదోమి మోముగఁగుము|

తెలవారఁగఁ దూర్పురేఖవీర్చిన వెంటఁ|

వెలిబూచి నొసటదాల్పుము|

తెలివిని సమకూర్పుఁబనుల దిగుము భరతా॥ ౮౪

క॥ ఫలముంగోరుచు జేసిన|

చెలిమియు ద్యౌగంబు చేసినవయు దిరమై|

నిలువపుగావున నేప్రతి|

ఫలమాసి పనుము ధర్మపథతి భరతా॥ ౮౫

క॥ పొగడత కుబ్బుఁడు దానై|

బొగఁకుకొనం డాడఁడెగ్గు బోసముచొనుగున్|

తగినటుగొను పెనుకలిమికి|

వగనొందఁడు నీతిపరుఁడు వసుధను భరతా॥ ౮౬

క॥ పొందునకుం బోరునకుం|

దొందరపడబోకు సుఖముదుఃఖమ్ముల మున్|

ముందుగనుంగొని ఫలితము|

లందుము సరసుండవగుదువవనిచి భరతా॥ ౮౭

క॥ పొంకమ్మున కిమ్మనఁదగు|

సంకమ్ముల నచ్చరముల నలఁపఱుపఁదగున్|

గొంకిరి మ్రోకెప్పట్లన్|

వంకరమానుటయుగలదె వసుధను భరతా॥ ౮౮

క॥ పోగొట్టి మంకుతనమును

రాంగట్టుము తెనివిచేత రంజిలునానిన్

లోగుట్టునుఁ గనిపెట్టుటఁ

నీ గట్టితనంబునకును నెఱియగు భరతా॥

౮౯

క॥ ప్రాల్మాలికచే బాలుఁడుఁ

దాల్చియు దాక్షిణ్యమునను, దానమపాత్రన్

గుల్మములు కలుపుచేతను

గల్చియు సౌశయముచేత గతిఁజెడు భరతా॥

౯౦

క॥ ప్రతిదినము నొడలఁగడుగన్

ప్రతివారము తలనుఁగడుగ ప్రాల్మాలకుమా

యుఁకినగట్టలఁ గట్టుము

సతతము శుచిమేలుగూర్చు సాధన భరతా॥

౯౧

క॥ బలమున్ జలముం బౌరుష

ములు దలకొనుఁ బిన్ననాడె మొనయుచుఁ బనులన్

జెలఁగి విజయంబునొందుచుఁ

గలకాలము కీర్తితోడఁ గడుపుము భరతా॥

౯౨

క॥ భూతలము నేలవచ్చును

ఖ్యాతిని బడయంగవచ్చుఁ గడుసులభముగా

లోతు గనవచ్చునభిన్

ఆతురునిం దృష్టిబఱుచు టలవియె భరతా॥

౯౩

క॥ ముముక్షుతాదులవేగము

న బంచే దెపులుగులుగు నియమములేక

నెంచుచువానికిలలో

దెలిసియు గాంతియును బలముదెళ్ళదే భరతా॥ ౯౦

క॥ మానవములనంగ బఱగెడు

వానినిగైకొనుచు గానివానిని గొనక

మానితపు నడతపూనిన

జ్ఞానముదీపించు ఘనగుణంబిది భరతా॥ ౯౧

క॥ మురిపమునకు నబ్బురపడి

పరవాసిని కొంపజేర్చు బ్రతుకొక బ్రతుకే

పరుడేలుచు మనల ననా

గరికులుగాఁ జేయుటట్లుగాదే భరతా॥ ౯౨

క॥ మృగములకు నాసికములక

ఖగములకుఁ గండ్ల బన్నగముకుఁ జెవులక

జగముననరులకు మనమున

నగణితముగ బలము నిచ్చెనాభ్యుదు భరతా॥ ౯౩

క॥ రామాయణ భారతముల

నీమంబున చదువుకొని మనీషులవర్ణక

ధీమంతుడవై లోక

క్షేమాస్పదమైన త్రోవఁజెలఁగుము భరతా॥ ౯౪

క॥ రుచియని యమితముగా దిని

ప్రచురణకు వచ్చుబాధ పడమేలగునా
యుచితాహారముగొనుచోఁ

బదనంబయి జఠరదీప్తి ప్రబలును భరతా॥ ౯౯

క॥ లంచములు దినెడువానికి

సంచులు వేయైనగానిఁ జాలమివరులఁ

నంచించియొ దోపించియొ

వెంచుకొనుం జింతనెపుడు పృథివిని భరతా॥ ౧౦౦

క॥ లెక్కింపకు ధనలోభులఁ

బొక్కింపకు భూతతత్వల బుధులఁ గురులఁ

జిక్కింపకు నీమర్మము

స్రక్కింపకు మార్యభూమి శోభను భరతా॥ ౧౦౧

క॥ వింధొనరింపని వియ్యము

పొందికలేనట్టిపల్కు పుంహరుగుడిలో

వందనములేసి పూజయు

నెందునఁగొఱఁగానివరయ నిలలో భరతా॥ ౧౦౨

క॥ వెన్నియ్యకుమా పగలకు

మన్నింపకు కొండెగాని మానరహితునిఁ

బన్నకుము కలహమెన్నడు

బన్నమువడి చింతిలకుము వసుధను భరతా॥ ౧౦౩

క॥ వ్యాపారమునకు లెక్కయుఁ
 గాపుతనంబునకుఁ గోల కరణమునకుఁ గే
 లాపనికలమును రాజుల
 భూపరిపాలనకు నీతిపోడిమి భరతా॥ ౧౦౪

క॥ శూరుడగు క్రీడిపుత్తుని
 శౌరుషుడగుద్రువుని చిన్నిప్రహ్లాదు సదా
 చారుని మార్కండేయుని
 చారిత్రంబులను జూచిచదువుము భరతా॥ ౧౦౫

క॥ హిమశైల పక్షిమొలలుగ
 నమరుచు జలనిధులఁ దాకు నాదిమభూభా
 గము పునకు మాతృదేశము
 క్రమముగ నీవేలి పేరుగంటివి భరతా॥ ౧౦౬

క॥ క్షీతి నాంధ్రభారతీయుల
 సుతులీసూక్తుల బఠించి సుమతులగుదు రీ
 కృతి యాచంద్రార్కంబై
 యతుల జయాస్పదములొసఁగునన్నిట భరతా॥ ౧౦౭

క॥ విశ్వము నుతింప భువిపై
 నైశ్వర్యయుతుండు భరతుడంచెడు శతకం
 బీశ్వరుని కరుణచేతఁ
 శాశ్వతముగ వరదరాజశర్మ రచించెన్ ౧౦౮
 సంపూర్ణము.

త ప్పా న్న లు

వద్యము.	పాదము.	తప్ప.	ఒప్పు.
౨	౧	అథారు	అథారు
౩	౩	కలిమి	కలిమి
౫	౧	అడకు	అడకు
౮	౪	సుజాన	సుజాన
౯	౪	తెగుచే	తెనుగే
౧౨	౪	సంపుష్టి	సంతుష్టి
౧౪	౧	అకటి	అకటి
౧౬	౨	పయస్సు	వయస్సు
౨౩	౧	దోడు	తోడు
౨౬	౨	చవతి	సవతి
౩౨	౨	పృథివిన	పృథివిని
౩౭	౧	వచ్చునాటి	వచ్చునా
		కంఠే	టికంఠే
౪౨	౧	ఒక్క	కొక్క
౪౪	౪	జదువు	జదువు
౫౦	౨	లముయెం	లగలెం
౫౧	౩	పిలువ	తిలువ
౫౬	౩	పెను	పరు
౫౯	౨	తెనివి	తెలివి
౯౨	౧	జలము	జవము
౯౬	౨	వాసిని	మనుజు
"	౩	దేలుచు	బురమున
౯౮	౨	చదువు	చదువు
౧౦౦	౪	వెంచు	పెంచు

